

Умови пенсійного забезпечення в 2018 році визначаються з урахуванням прийнятих Верховною Радою України минулого року законів України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій»
від 11.10.2017 №2148 (далі – Закон №2148) та «Про Державний бюджет України на 2018 рік» від 07.12.2017 №2246-VIII.

1. Мінімальний розмір пенсії за віком

Згідно з статтею 28 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 р. №1058 (далі – Закон № 1058) мінімальний розмір пенсії за віком встановлюється при наявності страхового стажу не менше у чоловіків – 35 років, у жінок – 30 років, на рівні прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» прожитковий мінімум для зазначеної категорії осіб становить: з 1 січня 2017 року – 1373 грн; з 1 липня 2017 року – 1435 грн; з 1 грудня 2017 року – 1497 грн. Проте, відповідно до

пункту 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону №2148, з 1 жовтня 2017 року при призначенні та перерахунку пенсій застосовується розмір прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, встановлений на 1 грудня 2017 року Законом України «Про Державний бюджет України на 2017 рік», збільшений на 79 грн, тобто 1 452 грн.

Враховуючи, що зазначений показник вищий за розмір прожиткового мінімуму для непрацездатних осіб, встановлений з 1 січня 2018 року, то ***мінімальний розмір пенсії за віком з 1 січня 2018 року становить 1452 грн.***
і збільшиться лише
з 1 грудня 2018 року
до
1 497 грн.

Згідно з частиною другою статті 28 Закону №1058 набирає чинності норма про те, що з 1 січня 2018 року для осіб, які досягли віку 65 років, мінімальний розмір пенсії за віком за наявності у чоловіків 35 років, а у жінок 30 років страхового стажу встановлюється в розмірі 40% мінімальної заробітної плати, визначеної законом про Державний бюджет України на відповідний рік, але не менше прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, визначеного законом. Оскільки, мінімальний розмір заробітної плати з 1 січня 2018 року становить 3723 грн., то відповідно мінімальний розмір пенсії для зазначеної категорії пенсіонерів ***становитиме 1489,20 грн.***

Слід нагадати, що з 1 жовтня 2017 року з урахуванням величини 1452 грн підвищено мінімальний розмір пенсії, обчислений відповідно до статті 28 Закону №1058, а також підвищення до пенсій за понаднормовий стаж непрацюючим пенсіонерам. Пенсіонерам, які працюють (провадять діяльність, пов'язану з отриманням доходу, що є базою нарахування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування), після звільнення з роботи або припинення такої діяльності пенсія перераховуватиметься з урахуванням прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, визначеного законом на дату звільнення з роботи або припинення такої діяльності.

2. Максимальний розмір пенсії

До 31 грудня 2017 року розмір пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги, пенсії за особливі заслуги перед Україною, індексації та інших доплат до пенсії, встановлених законодавством, крім доплати до надбавок

окремим категоріям осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною) обмежувався максимальним розміром на рівні 10740 гривень.

З 1 січня 2018 року розмір пенсії не може перевищувати десяти прожиткових мінімумів, установлених для осіб, які втратили працездатність. За інформацією Пенсійного фонду України максимальний розмір пенсії з 1 січня становить – 13 730 грн; з 1 липня 2017 року становитиме - 14 350 грн; з 1 грудня 2017 року – 14 970 грн.

Зазначене обмеження пенсії (щомісячного довічного грошового утримання) максимальним розміром не поширюється на пенсіонерів, яким пенсія (щомісячне довічне грошове утримання) призначена до набрання чинності Законом України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи», тобто до 1 жовтня 2011 року.

3. Обчислення страхового стажу

Загальний порядок обчислення страхового стажу не змінюється. Зокрема, з 1 січня 2004 року до страхового стажу для призначення пенсій зараховуються періоди роботи (інша діяльність), за які були сплачені до Пенсійного фонду України щомісяця в сумі не меншій, ніж мінімальний страховий внесок. Неповний місяць роботи зараховується до страхового стажу як повний місяць за умови, що сума сплачених за цей місяць страхових внесків є не меншою, ніж мінімальний страховий внесок.

Мінімальний страховий внесок обчислюється виходячи із розміру мінімальної заробітної плати, визначеної законодавством. З 1 січня 2018 року мінімальна заробітна плата становить 3 723 грн, відповідно мінімальний страховий внесок складає 819,06 грн. (3723 х 22%).

Якщо сума сплачених за відповідний місяць страхових внесків є меншою, ніж мінімальний страховий внесок, цей місяць зараховується до страхового стажу як повний місяць за умови здійснення доплати до суми страхових внесків таким чином, щоб загальна сума сплачених коштів за відповідний місяць була не меншою за мінімальний страховий внесок.

Страховий стаж починаючи із 1 січня 2004 року обчислюється за даними, що містяться в системі персоніфікованого обліку, а за періоди до впровадження системи персоніфікованого обліку — на підставі документів (трудової книжки, диплому про навчання, військового квитка тощо) та в порядку, визначеному законодавством, що діяло до набрання чинності цим Законом.

Законом № 2148 внесено окремі зміни до порядку обчислення страхового стажу, зокрема:

1) час перебування на інвалідності у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням зараховуватиметься лише до стажу роботи із шкідливими умовами, який дає право на призначення пенсії на пільгових умовах і у пільгових розмірах *(раніше зазначений період зараховувався також до страхового стажу для призначення пенсії за віком)*;

2) у разі, якщо за період з 1 липня 2000 року по 31 грудня 2016 року в реєстрі застрахованих осіб Державного реєстру відсутні відомості, необхідні для обчислення страхового стажу військовослужбовцям (крім військовослужбовців строкової військової служби), особам рядового і начальницького складу відповідно до Закону №1058, страховий стаж обчислюватиметься на підставі довідки про проходження військової служби та про сплачені суми страхових внесків;

3) частиною п'ятою статті 10 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» передбачено, що договором про добровільну участь може бути передбачена одноразова сплата особою єдиного внеску за попередні періоди, в яких особа не підлягала загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню (у т. ч. за період з 1 січня 2004 р. по 31 грудня 2010 р.). Сума сплаченого єдиного внеску за кожний місяць такого періоду не може бути меншою за мінімальний страховий внесок на дату укладення договору (у 2018 році – 819,06 грн), помножений на коефіцієнт 2 (1 638,12 грн (819,06 грн х 2)). В усіх випадках ця сума не може бути більшою за суму єдиного внеску, обчисленого виходячи з максимальної величини бази нарахування єдиного внеску, встановленої на дату укладення договору (12 285,9 грн (55 845 грн х 22%);

4) *для визначення права на пенсію за віком до страхового стажу зараховуються періоди:*

- ведення підприємницької діяльності із застосуванням спрощеної системи оподаткування: з 1 січня 1998 року по 30 червня 2000 року включно, що підтверджуються довідкою про реєстрацію як суб'єкта підприємницької діяльності; з 1 липня 2000 року по 31 грудня 2017 року включно, за умови сплати страхових внесків (єдиного внеску) незалежно від сплаченого розміру (крім випадків звільнення від сплати єдиного внеску);

- проходження військової служби по 31 грудня 2017 року включно;

- перебування у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами з 1 січня 2004 року по 30 червня 2013 року включно;

- перебування у відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею шестирічного віку з 1 січня 2004 року до часу запровадження сплати страхових внесків за жінок, які перебувають у відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, тобто по 31 грудня 2004 року.

Періоди зазначеної діяльності враховуються при визначенні права на пенсію у разі, якщо у особи на момент досягнення пенсійного віку недостатньо наявного страхового стажу. Якщо наявного страхового стажу достатньо, такі періоди діяльності до страхового стажу, що дає право на пенсію, не зараховуються.

Наприклад, у особи на момент досягнення пенсійного віку у 2018 році є 20 років підтвердженого страхового стажу. Крім того, 10 років вона займалася веденням підприємницької діяльності із застосуванням спрощеної системи оподаткування, які не враховано до страхового стажу. У наведеному випадку, для набуття особою права на пенсію, буде враховано необхідні для призначення пенсії у 2018 році 25 років страхового стажу (20 років наявних та 5 років недостатніх). Щодо розміру пенсії, то він визначатиметься виходячи із наявних 20 років страхового стажу.

Формула розрахунку коефіцієнта страхового стажу визначена ст. 25 Закону №1058 і не змінилася. При призначенні (перерахунку) пенсій у 2018 році величина оцінки одного року страхового стажу становить 1 % (замість 1,35%). При цьому, як і раніше, коефіцієнт страхового стажу визначається із заокругленням до п'яти знаків після коми і не може перевищувати 0,75, а з урахуванням страхового стажу у шкідливих і важких умовах праці за Списком № 1 - 0,85.

Наприклад, страховий стаж особи становить 42 роки 4 місяці 15 днів (508 міс.). Коефіцієнт страхового стажу складе: 0,42333 = ((508 міс х 1%): 1200). Якщо припустити, що у зазначеної особи є стажу у шкідливих і важких умовах праці за Списком №1, наприклад, тривалістю 17 років (204 міс.), коефіцієнт страхового стажу складе: 0,59333 = ((712 міс х 1%): 1200).

4. Обчислення заробітку

Як і раніше, при обчисленні пенсії враховується заробітна плата за весь період страхового стажу починаючи з 1 липня 2000 року по місяць включно, який передує моменту звернення за призначенням пенсії, на підставі даних, що містяться у системі персоніфікованого обліку.

За бажанням особи, яка звертається за призначенням пенсії, додатково враховується заробітна плата за будь-які 60 календарних місяці страхового стажу підряд до 1 липня 2000 року, за умови, що така заробітна плата підтверджується первинними документами.

У разі, якщо страховий стаж особи починаючи з 1 липня 2000 року становить менше 60 місяців, для обчислення пенсії також враховується заробітна плата (дохід) за будь-які 60 календарних місяців страхового стажу підряд по 1 липня 2000 року.

При визначенні індивідуального коефіцієнта заробітної плати заробіток (дохід) особи за кожен календарний місяць ділиться на середню заробітну плату в Україні за відповідний період. Сума щомісячних коефіцієнтів заробітної плати, поділена на їх кількість, становитиме індивідуальний коефіцієнт заробітної плати особи (показник із п'ятьма знаками після коми), який застосовуватиметься при визначенні розміру пенсії.

5. Порядок обчислення розміру пенсії

Порядок обчислення пенсії з 01 січня 2018 року не змінився, але має певні особливості.

При *призначенні пенсії з 1 січня по 31 грудня 2018 р.* застосовується показник середньої заробітної плати (доходу) в Україні, з якої сплачено страхові внески, за 2016- 2017 роки із застосуванням величини оцінки одного року страхового стажу 1 %.

Виходячи із досвіду попередніх років, зазначений показник середньої заробітної плати буде визначений, орієнтовно, у березні цього року. Пенсії, звернення за призначенням яких надійшли протягом січня – березня цього року, призначатимуться із застосуванням показника заробітної плати, який застосовувався у минулому році (3 764 грн). У подальшому зазначені пенсії буде автоматично перераховано із застосуванням показника середньої зарплати, який застосовуватиметься при призначенні пенсій у 2018 році, із проведенням відповідної доплати недоодержаного розміру пенсії.

6. Умови виходу на пенсію

Умови призначення пенсії за віком визначено ст. 26 Закону №1058. Так, частиною першою зазначеної статті передбачено, що особи мають право на призначення пенсії за віком після досягнення 60-річного віку.

Зміни щодо пенсійного віку жінок, які народилися до 1 квітня 1961 року, не вносилися, тому жінки, які народилися:

- з 1 жовтня 1959 р. по 31 березня 1960 р., виходитимуть на пенсію після досягнення 58 років 6 місяців;

- з 1 квітня 1960 р. по 30 вересня 1960 р. - у 59 років;

- з 1 жовтня 1960 р. по 31 березня 1961 р. - у 59 років 6 місяців.

Жінки, які народилися після 1 квітня 1961 року виходитимуть на пенсію, як і чоловіки, після досягнення 60 років.

Відповідно ***до частини першої статті 26*** зазначеного Закону, починаючи з 1 січня 2018 р. право на призначення пенсії за віком після досягнення 60-річного віку (жінки – віку, зазначеного вище) мають особи за наявності такого страхового стажу:

- з 1 січня 2018 р. по 31 грудня 2018 р. - не менше 25 років;

- з 1 січня 2019 р. по 31 грудня 2019 р. - не менше 26 років;

- з 1 січня 2020 р. по 31 грудня 2020 р. - не менше 27 років;

- з 1 січня 2021 р. по 31 грудня 2021 р. - не менше 28 років;

- з 1 січня 2022 р. по 31 грудня 2022 р. - не менше 29 років;

- з 1 січня 2023 р. по 31 грудня 2023 р. - не менше 30 років;

- з 1 січня 2024 р. по 31 грудня 2024 р. - не менше 31 року;

- з 1 січня 2025 р. по 31 грудня 2025 р. - не менше 32 років;

- з 1 січня 2026 р. по 31 грудня 2026 р. - не менше 33 років;

-з 1 січня 2027 р. по 31 грудня 2027 р. - не менше 34 років;

- починаючи з 1 січня 2028 р. - не менше 35 років.

У разі відсутності починаючи з 1 січня 2018 р. страхового стажу, передбаченого частиною першою статті 26 зазначеного Закону, право на призначення пенсії за віком після досягнення 63-річного віку мають особи за наявності страхового стажу, передбаченого ***частиною другою статті 26*** зазначеного Закону:

- з 1 січня 2018 р. по 31 грудня 2018 р. - від 15 до 25 років;

- з 1 січня 2019 р. по 31 грудня 2019 р. - від 16 до 26 років;

- з 1 січня 2020 р. по 31 грудня 2020 р. - від 17 до 27 років;

- з 1 січня 2021 р. по 31 грудня 2021 р. - від 18 до 28 років;

- з 1 січня 2022 р. по 31 грудня 2022 р. - від 19 до 29 років;

- з 1 січня 2023 р. по 31 грудня 2023 р. - від 20 до 30 років;

- з 1 січня 2024 р. по 31 грудня 2024 р. - від 21 до 31 року;

- з 1 січня 2025 р. по 31 грудня 2025 р. - від 22 до 32 років;

- 1 січня 2026 р. по 31 грудня 2026 р. - від 23 до 33 років;

- з 1 січня 2027 р. по 31 грудня 2027 р. - від 24 до 34 років;

- починаючи з 1 січня 2028 р. — від 25 до 35 років.

У разі відсутності починаючи з 1 січня 2019 р. страхового стажу, передбаченого частинами першою і другою зазначеної статті, право на призначення пенсії за віком мають особи після досягнення 65-річного віку за наявності страхового стажу передбаченого ***частиною третьою статті 26*** зазначеного Закону:

- з 1 січня 2019 р. по 31 грудня 2019 р. - від 15 до 16 років;

- з 1 січня 2020 р. по 31 грудня 2020 р. - від 15 до 17 років;

- з 1 січня 2021 р. по 31 грудня 2021 р. - від 15 до 18 років;

- з 1 січня 2022 р. по 31 грудня 2022 р. - від 15 до 19 років;

- з 1 січня 2023 р. по 31 грудня 2023 р. - від 15 до 20 років;

- з 1 січня 2024 р. по 31 грудня 2024 р. - від 15 до 21 року;

- з 1 січня 2025 р. по 31 грудня 2025 р. - від 15 до 22 років;

- з 1 січня 2026 р. по 31 грудня 2026 р. - від 15 до 23 років;

- з 1 січня 2027 р. по 31 грудня 2027 р. - від 15 до 24 років;

- починаючи з 1 січня 2028 р. — від 15 до 25 років.

У разі відсутності починаючи з 1 січня 2018 р. необхідного страхового стажу на дату досягнення віку, передбаченого частинами першою – третьою цієї статті, пенсію за віком може бути призначено після набуття особою страхового стажу, визначеного частинами першою – третьою цієї статті на дату досягнення відповідного віку.

Наявність страхового стажу, передбаченого частинами першою – третьою цієї статті, який дає право на призначення пенсії за віком, визначається на дату досягнення особою відповідного віку та не залежить від наявності страхового стажу на дату звернення за призначенням пенсії.

Норма, якою передбачено призначення пенсії за віком у разі наявності 40 і більше календарних років страхового стажу незалежно від віку набирає чинності з 1 січня 2028 року.

Отже, у 2018 році правом на пенсію за віком користуються особи, які досягли: 60 років, за наявності у них не менше 25 років страхового стажу; 63 років, за умови, що вони мають страхового стажу від 15 до 25 років.

7. Індексація пенсій

Індексація пенсій здійснюватиметься відповідно до Закону №1058. Більше не застосовується загальний порядок індексації доходів населення. У 2018 році індексація пенсій не передбачається.

Починаючи з 2019 року проводитиметься щорічне підвищення (індексація) пенсій шляхом збільшення показника середньої заробітної плати (доходу) в Україні, з якої сплачено страхові внески, та який враховується для обчислення пенсії. Розмір, дата та порядок такого збільшення визначатимуться в межах бюджету Пенсійного фонду за рішенням Кабінету Міністрів України.

8. Перерахунок пенсій працюючим пенсіонерам

Пенсіонери, які після призначення (перерахунку) пенсій продовжували працювати та набували не менше 24 місяців страхового стажу, як правило, через кожні два роки звертаються до територіальних управлінь Пенсійного фонду України із заявою для проведення відповідного перерахунку пенсії.

Починаючи з 1 квітня 2018 року щороку органи Пенсійного фонду проводитимуть автоматично (без додаткового звернення) зазначений перерахунок пенсії тим особам, які на 1 березня року, в якому здійснюється перерахунок, набули права на проведення перерахунку, тобто мають не менше 24 місяців страхового стажу. Зазначений перерахунок провадитиметься на найбільш вигідних для пенсіонера умовах, тобто з урахуванням стажу після призначення (перерахунку) пенсії, або з урахуванням стажу та заробітної плати після призначення (перерахунку) пенсії.

При цьому, такий перерахунок, як і раніше, не проводиться пенсіонерам, які отримують пенсію за вислугу років на умовах, передбачених Законом України «Про пенсійне забезпечення», та які не досягли пенсійного віку.

9. Поновлення розміру пенсії жінкам, яким призначено пенсію достроково

До 1 січня 2015 року непрацюючі жінки користувалися правом дострокового виходу на пенсію після досягнення ними 55-річного віку при наявності не менше 30 років страхового стажу. Розмір пенсії, призначеної на зазначених підставах, зменшувався протягом всього періоду її отримання на 0,5% за кожен повний чи неповний місяць дострокового виходу на пенсію.

З 1 жовтня 2017 р. набрали чинності зміни до п. 72 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону №1058 відповідно до яких, зазначене зменшення розміру пенсії за віком застосовується протягом періоду до досягнення віку, передбаченого частиною першою статті 26 цього Закону, та протягом періоду, який дорівнює кількості повних та неповних місяців дострокового виходу на пенсію після досягнення жінкою віку, передбаченого частиною першою статті 26 цього Закону. Наприклад, жінка, 12 червня 1959 року народження. Відповідно до статті 26 Закону пенсія за віком має призначатися при досягненні 58 років, проте за поданою заявою пенсія була призначена достроково при досягненні 55 років, тобто на 3 роки раніше із зниженням розміру пенсії на 18 % (36 міс. х 0,5%). Виходячи із внесених до Закону змін, при досягненні 61 року (тобто через три роки після досягнення нею пенсійного віку) пенсія буде перерахована і виплачуватися в повному розмірі.

При цьому, розмір зазначеної пенсії не може бути меншим ніж розмір прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, встановлений законом, що з 1 січня 2018 року становить 1452 грн.

10. Призначення пенсій за вислугу років

Правом на пенсію за вислугу років користуються артисти театрально-концертних та інших видовищних закладів, підприємств і колективів за наявності стажу творчої діяльності від 20 до 35 років за переліком та в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України. Така пенсія виплачується при звільненні з роботи, яка дає право на її призначення.

Щодо інших категорій працівників, то з 1 січня 2018 року збережено право на пенсію за вислугу років тим працівникам, які на день набрання чинності Законом №2148, тобто 11 жовтня 2017 року, мають вислугу років та стаж, необхідний для призначення пенсії за

вислугу років, передбачений статтями 52, 54 та 55 Закону України «Про пенсійне забезпечення».

11. Призначення пенсій особам, постраждалих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС

Особам, які працювали (проживали) на територіях радіоактивного забруднення, пенсії призначаються із зменшенням пенсійного віку, встановленого статтею 26 Закону №1058, та за наявності відповідного страхового стажу, зменшеного на кількість років зменшення пенсійного віку, але не менше 15 років страхового стажу.

Наприклад, чоловік – ліквідатор наслідків аварії на Чорнобильській АЕС має право на призначення пенсії із зниженням на 8 років – у 52 роки. При виході на пенсію у 2018 році і вимозі щодо тривалості страхового стажу – 25 років, йому пенсію буде призначено при стажі не менше 17 років (25 - 8).

Дружинам (чоловікам), які втратили годувальника із числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, віднесених до категорії 1, пенсія у зв’язку з втратою годувальника призначається незалежно від причинного зв’язку смерті з Чорнобильською катастрофою.

12. Виплата пенсії у період роботи

У 2018 році пенсія виплачується без урахування одержуваної заробітної плати (доходу).

Пенсії, призначені відповідно до законів України «Про державну службу», Про прокуратуру», «Про статус народного депутата України», «Про наукову та науково-технічну діяльність»:

- призначені до 01.10.2011 року, виплачуються в призначеному розмірі незалежно місця

роботи;

- призначені після 01.10.2011 року:

особам з інвалідністю I та II груп, з інвалідністю внаслідок війни III групи, учасникам бойових дій, особам, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» виплачуються в призначеному розмірі незалежно місця роботи;

- іншим особам під час роботи на посадах державної служби, визначених Законом України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII «Про державну службу», а також на посадах та на умовах, передбачених законами України «Про прокуратуру», «Про судоустрій і статус суддів» виплачуються у розмірі, обчисленому відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Після залишення зазначеної роботи такі пенсії виплачуються у призначеному розмірі.

За матеріалами управління соціального страхування

і пенсійного забезпечення апарату ФПУ